

IBOLYÁK.

Írta
Petőfi Sándor

1843.

KÉZIRAT*

* A kéziratot megőrizte: Dr. Mészáros Vince
Közlésre bocsátja: Mészáros Emőke
Betűhíven gépelte: Tőkei Andrea
Ellenőrizve a kézirat alapján

*Jár számkivetetten az árva fiú,
S dalt zengedez...*

Vörösmarty

Az első dal.

Kit a dal istene
Szent csókjával füröszt,
Első vagyok, hazám!
Színházad népe közt.

Zengjen tehát a lant;
S legelső énekem,
Pályámnak társai,
Tinéktek szentelem.

Az érzet kútfeje,
A dagadó kebel;
Dalomnak hangjai
Onnan szakadtak el.

S mint szívnek gyermeki,
A szívbe vágynak ők;
Engedjétek nekik,
Honokba menniök.

...Ki a művészet e
Szent templomába lép,
Az illő, hogy legyen
Főben, kebelben ép;

Az elme éjjele
S a megromlott kebel
E fának ágain
Gyümölcsöt nem nevel.

Két csillag sугara
Derengje át egünk:
Hon és erény legyen
E két csillag nekünk.

Nem kell a színpadot
Tekinteni csak úgy,
Mint, hol mindennapi
Kenyérhez nyílik út;

A színpad célja nagy,
A színpad célja szent:
Ez a szív parlagán
Erkölcst fejt, terem.

Tehát érzelmeink
Gyulaszsa tiszta tűz,
Melly minden szennyet a
Kebelből számkiűz;

Mert várni lehet-e,
Hogy hitvány föld alatt
A mag termő legyen
Gazdag kalászatokat.

Föl hát! és míg a szem
Csak egy sugárt lövel.
Előle a magas,
Szent cél ne vesszen el.

S ha ez lesz életünk:
Boldog jutalmat ad
A hon áldó szava
S az édes öntudat.

Engesztelés.

Miért haragszol olly igen?
Kis leány! tekints ide;
Ki itt előtted esdekel,
Nem a te híved-e? -
De ül durcásan, és reám
Csak nem tekint a kis leány.

Füzök hajadnak selymibe
Virágos szalagot;
Csak oh tekints szemem közé,
Csak szűnjön haragod. -
De ül durcásan, és reám
Még sem tekint a kis leány.

Jól áll piciny kacsóidon
A gyűrű, kis leány,
Arany gyűrűt adok neked,
De pillants már reám! -
Csak ül durcásan, és reám
Most sem tekint a kis leány.

Gyöngysorra vágysz? szép gyöngyöket
Hozok nyakadra én,
Szemednek hajnalcsillagát
Ha fölveted felém. -
Dorcás mindegyre, és reám
Csak nem tekint a kis leány.

Tehát jobban szeresselek?
De oh az nem lehet!
Határ- és végtelen, hogy én
Szeretlek tégedet.
S még is haragszol, és reám
Még sem tekintesz, kis leány?...

De mért is e töprenkedés?
Babám, isten veled!
Lesz más leány, ki rám tekint,
Kettő is egy helyett...
Tudtam, tudtam, hamis leány,
Hogy még mosolygasz is reám!

Népdal.

Kakasszóra hajnal ébred,
Én lyányokkal nem beszélek,
Mert ha szólok őhözajok,
Hajnal lesz a két orcájok.

Igy valaki azt gondolná:
Én is kakas vagyok talán;
S hejh a kakas hamis madár,
Untalan más fészekhez jár.

Pedig én kakas nem vagyok,
Hanem fülemile vagyok,
Egy a fészkem, egy a párom,
Egyért élek a világon.

A párbaj.

Beszély.

I.

„Boldogság, ne pattantsd szét keblemet! - A szőlő elaszik, ha nincs, ki vesszejéről leszedje. És oh a gyönyör kinná válik, ha nincs rokon sziv, kivel megoszszuk...”

„Igazad van, barátom!’ szakasztá félbe a belépő, berohanó Szamosi Homonnait, ki föntebbi szavai után hosszan veté magát pamlagára.

„Igazad van, - monda Szamosi - azért jövék hozzád, hogy kebledbe öntsem lelkem boldogságát, idvét; oh te barátom vagy, részt fogsz venni örömemben...”

„S te az enyémben...”

„Ne szakaszsz félbe, Homonnai! Keblem áradó folyam, hagyd kiömlni, vagy ön partját mossá el. Halld, én szeretek...”

„Én is.”

„S szerettetem!’

„Én is.”

„De az én kedvesem, Homonnai, az én kedvesem! az az angyali jóság, az az isteni szépség, az a...”

„Semmi, barátom, semmi, Rózám mellett...”

„Micsoda Róza?’ kérdé kissé meghökkenve Szamosi.

„Démi Róza, ezen...”

„Téged szeretne? Róza?’

„Miért ne?’

„Téged?’

„Igen, ha mondom!’

„Tréfa!’

„A leges-legkomolyabb való.”

„Eszedet vesztéd, jó barátom!’ mond Szamosi vadúl kacagva. „Róza engem szeret, engem és senki mást! Nézd e gyűrűt...”

„Övé...”

„Volt!’ egészíté ki Szamosi.

„S nézd ezt!’” szóla Homonnai, kebléből papírt vonva ki.

„E levél?’ kérdé kíváncsian Szamosi.

„Olvasd.”

„Szivem királya...” kezdé olvasni Szamosi.

„Csak a végét, csak a végét, az is elég lesz.”

„Örök hived...” rebegé amaz, s a levél kihullt kezéből.

S a két ifju - mint a költő mondja -

Haloványabban fehér szobornál

..... némán és merőn áll.

„Te le fogsz mondani róla!” szóla Szamosi szünet után.

„Örjöngesz?”

„Le kell mondanod, csábító!”

„Szamosi, semmi sértést...”

„Csábító, mondom, és újra csábító!”

„Alávaló - - ez vért kíván!”

„Annál jobb. - Holnap.”

„Még ma.”

„Jó. Tüstént!”

S elrohantak. - A falon terhétől menekülten állt két pisztolyszeg.

II.

Sűrű lomboktól köryezett tér a nézőhely. Két fegyveres ifju jön. Fegyvereiket etetik, melyek mohón nyelik ónétkéiket, mint... galamb a búzaszemet, mint... martalékát a pokol. Célba állnak.

„Még egyszer, Homonnai, mondj le...”

„Lőj!”

Szamosi célzott, és... keze a fegyverrel lehanyatlott.

„Lőj, ha mondom!”

„Nem lövök...” s a hang elhalt ajkain. Némán mutatott Homonnai háta megé.

„Férfi - mond ez visszatekintve - férfi és hölgy... ölelkezés... csók... de mi közünk hozzá?”

„S a hölgy?” kérdé Szamosi.

„A hölgy?... Hah! Róza...”

III.

„Hát lőjünk, Homonnai?”

„Igen. De más célt a golyóknak!”

S egy durranat hallik. Utána más. - Az ifjak kezét fogva távoznak.

IV.

„Mit haraptál?” kérdé társától egyik golyó a fűben.

„Egy leve[le]t - s te?”

„Egy gyűrűt.”

Pál-napkor.

Itt van a tél, a hideg tél
Közepe,
Zúgolódik az idő kinn
Ízibe.

Zúgolódjék! egyéb dolga
Nincs neki;
Így akarja, hagyjuk kedvét
Tölteni.

Hisz nekünk ez úgy sem árthat,
Igaz-e?
Meg nem fázunk, jó meleg van
Idebe.

A kandallón pattog a fa,
Ég a tűz;
És a kancsó kottyogása
Fagyot űz.

Hát a csók piros menyecskék
Ajakán?
Az hevíti ám az embert
Igazán!

Háborogj hát istenadta
Ideje!
Föl sem vesszük; jó barátim,
Igaz-e?

Disznótorban.

Csend körünkben, csend és
Figyelem!
Szóm fontos beszédre
Emelem.

Halljátok, mit ajkim
Zengenek;
Egyszersmind az ég is
Hallja meg!

Hosszan nyúljon, mint e
Hurkaszál,
Életünk rokkáján
A fonál.

Mint ez eszemadta
Sültre szánk,
Mosolyogjon a sors
Ajka ránk;

S pályánk áldásával
Öntse le,
Mint e kását a zsir
Özőne.

S életünk fölé ha
A halál
Romboló torát meg-
Úlni száll:

Egy gömböc legyen a
Magas ég,
És mi a gömböcben
Töltelék!

A bajazzo.

Beszély.

I.

„Nagysádnak méltóztatott...” mondá, vagy inkább hebegé egy belépő ifju, tétovázva hajtván meg magát a pamlagon ülő hölgy előtt.

„Igen...” folytatá a hölgy, pillanatnyi zavar után összeszedve magát, - „igen... meghívám önt... ön eljött, köszönöm. De üljön le. Ide mellém. Bátran. Így. - Ön kötél táncos. Tudom. Én grófnő. Semmi! A szerelem nem ismer rangot... igen, én megszeretém önt. - Maradjon, maradjon ülve. Hallgasson meg. Ne pirúljon, nekem kellene pirúlnom, de ön nem fog félremagyarázni. Föltárom keblem mélyét, hogy lássa ön az érzelemtengert, mellynek hullámiból szerelmem Venusa bontakozék. Én szeretek; szerelmem forró, mint a nap, melly a virágokat élteti Vezuv tövében, forró, mint a Vezuv keble, mellynek lávája e virágokat elégeti. S én önhöz röptem keblem bárkájából lángérlmem galambját, hogy az a viszonszerelm zöld lombjával szálljon vissza...”

„Nagysád...”

„Keljen fel ön. Ne térdeljen. És ha szeret engem, nevezzen Izabellának.”

„Izabella!”

„Vagy Izabellájának...”

„Izabellám!”

És a teremben halk csattanat hallék; csók.

II.

„Fioretta, hol van Ricco? soká késik...”

„Nem tudom, atyám;” válaszolt Fioretta, „papírt láték kezében, mellyből többször olvasott; aztán elment.”

„Semmi. Majd megjő. Feküdjél le, édes leányom, már késő az idő.”

„Lefekügyem, atyám? lefekügyem; hát tudnék-e nyugonni, mielőtt Ricco csókja nem ég ajkamon?”

„Bohó te!”

„Oh atyám, én őt olly mondhatlanul szeretem! - De íme farkast emlegetünk... idvez légy, szivem vére! idvez légy, Riccom! Eddig kelle vártnod Fiorettát, a te Fiorettádat? És millyen elváltozott... milly tűnődő... mi jutott eszébe a bajazzonak, a virgonc bajazzonak? Ugyan ölelj meg hát; vagy tán már nem is szeretsz?”

„Nem szeretni? Fioretta! szeretem az egész világot...”

„Hohó! azt már ne tedd; úgy bezzeg megjárna a szegény Fioretta, ki csak egyet szeret, s ez az egy Ricco, a bajazzo! - De hol is voltál? talán bizony valami kaland?... no légy nyugott; nem látod-e, hogy csak tréfa? Szerelm és gyanú nem fér meg egy szívb. Az enyémben szerelem

van. - És most csókold meg Fiorettát, s én megcsókolom Riccot, hogy alhassunk, álmodhassunk... édeseket... egymásról. Így!”

S alvának, álmodának. Kéjtelve merenge Fioretta lelke a bajazzo kedves vonásain. És Ricco az idv hetedik egében lenge, és látá a hetedik ég angyalát... ébenhajakkal, éjszemekkel. De Fioretta arany hajú és emlény szemű vala. Ricco álmképe nem Fioretta volt.

III.

Alkonyodott. Sétány, tér, utca pezsgé a néptömegtől, mely tarka vegyülettel hullámszék fel és alá; s Olaszország bucsúzó napja harmat-könyeket sirt a fásorok lombjaira, mert válnia kelle az érdekes látványtól.

Oszlop mellett állt egy ifju, kémlő tekintetet vetve a tömeg közé. „Igen... ott ő jön! - szólt az - ő! oh eddig csak az éji lámpa fényénél volt szabad őt látnom, és most, hála... de ketten jönnek. S erre. Elvonulok.”

S két hölgy ült az oszlop előtti padra, hihetőleg kikeről az ifju szólt, vagy gondolt.

„De remélem, már kigyógyulál, Izabella!” kérdé társnőjét egyik hölgy.

„Egészen. A milly gyorsan született, olly gyorsan is halt ki szenvedélyem.”

„S ki volt szerelmed tárgya, ha szabad tudnom?”

„Jót nevetsz, ha megmondom. Egyébiránt nem én valék első, ki azon ifjuba szeretett. Ritka szépség. Ricco...”

„A bajazzo?”

„Ö.”

Az oszlop megett az ifju keble szorúlt, de öve tágúlt, mert... törét kirántá. „Megölöm... ah! én őt szeretem... de ő megsalt... és még is szeretem...” s eltántorgott.

IV.

A tengerparton kötéláncosokat bámult a nép. És volt mit bámulni! Fioretta szépsége, ügyessége s a bajazzo ötletei mindenkit elragadtak.

„Corpo di Dio! ugyan ármányos fickó az a Ricco,” szóla valaki a nézők közül, „az ember nem győzné magát rajta eléggé kinevetni, ha fél ducet szája volna is.”

„Várjunk csak, a vége teszi meg igazán!” jegyzé meg más. „Nézzétek ama kötéldídat az árbocok tetején, azon fog egyik hajóról a másikra vándorolni. Kár hogy nincs felhős idő, olly magas, hogy egy pár menykővet dughatna zsebébe.”

„Már indul!” hangzék, s a kebel a lélekzés börtöne lett.

És Ricco mint zerge szökelt a kötéldídon a hullámok felett, melyek lapúlva húzták meg magokat, és hallgattak... bámulva a vakmerénys. A bajazzo tovább ér - tovább - középen van - „Izabella - Fioretta!” hangzik a magasban... egy szökkenés... s a hullámok kacagva nyelék el a martalékot. De a nép többé nem nevette a bajazzot... és ő nem szeretett több grófnőt... hanem őt a sírban is szereté Fioretta.

++ Színésztársamhoz.

Ne házasodjál! ez a színi pályán
A nagy parancsolat,
Mellyet tapasztalás az ifjúkornak
És józan elme ad.

S én e parancsot füstbe nem röpíteni
Szentül megfogadám,
Hogy a művészet tündér templomának
Beléptem csarnokán.

De Thaliára! gyáva hadsereggént
Hátat fordít az ész:
Midőn az ember e boldog fiúnak
Családkörébe néz.

Övé a nő... o hogyha volna hangom
Megénekelni őt!
Szép, mint a fátyol, melyet bíbor újjal
Május koránya a napútra szőtt.

Miként az erdők rejtezett lakói,
A bút panaszló gerlicék, szelíd;
S jó... de hová? csak a rá gondolás is
Szívet vért melegít.

Azért, barátom, éld te szép világod,
Karold a nőt körül[!],
Kit jobb kezével tett le a szerencse
Öledbe édenül.

Ám hogyha ritkán térek küszöbödhöz,
Ne vádolj engemet;
Nem a rokonszenv haldokló órája
Szülé ezt ellened.

De látni téged, angyalod körében,
A hűség kebelén:
E példa bűvös; csábító mosolynak
Bájával int felém.

S én jól tudom, a színpad emberének
Nős élte aloe,
Melly századévben többet egy virágnál
Avvagy ha nevel-e?

Tartalom.

	lap.
Az első dal —————	3
Engesztelés —————	6
Népdal —————	8
A párbaj. Novella. —————	9
Pál-napkor —————	13
Disznótorban —————	15
A bajazzo. Beszély —————	17
+ + Színésztársamhoz —————	25.